

SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.770272

Geliş Tarihi (Received): 16.07.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 28.11.2020

Online Yayın Tarihi (Published): 30.03.2021

ÖĞRETMEN LİDERLİK STİLİNE GÖRE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ YATKINLIKLARININ İNCELENMESİ*

Vildan AKBULUT^{1**} , Erman ÖNCÜ²

¹Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, TRABZON

²Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, TRABZON

Öz: Bu araştırmanın amacı, öğretmen liderlik stili ve bazı bağımsız değişkenlere göre ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yatkınlıklarını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 283'ü kız, 277'si erkek 560 ortaokul öğrencisi ve bu öğrencilerin beden eğitimi derslerini yürüten 2'si kadın, 8'i erkek 10 beden eğitimi öğretmeni oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak 'Beden Eğitimi Yatkınlık Ölçeği' (Öncü ve ark., 2015) ve 'Öğretmen Liderlik Stilleri Ölçeği'nin (Deniz ve Hasaңeıbiođlu, 2003) kullanıldığı çalışmada katılımcılardan toplanan veriler; betimsel istatistikler, MANOVA ve ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yatkınlıklarının orta seviyenin üzerinde olduğu tespit edilirken öğrencilerin beden eğitimi yatkınlıkları cinsiyet, sınıf, beden eğitimi öğretmenin cinsiyeti ve öğretmen liderlik stili değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Araştırmadan elde edilen en göze çarpan sonuç; demokratik liderlik stiline sahip beden eğitimi öğretmenlerinin derslerini yürüttüğu öğrencilerin beden eğitimi yatkınlıklarının daha düşük olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi öğretmeni, liderlik, tutum, öz-yeterlik, ortaokul öğrencisi

EXAMINATION OF PHYSICAL EDUCATION PREDISPOSITION OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS ACCORDING TO TEACHER LEADERSHIP STYLE

Abstract: The purpose of this research is to examine physical education predispositions of middle school students according to teacher leadership style and some demographic variables. The research group of the study consisted of 560 middle school students, 283 girls and 277 boys, and 10 physical education teachers, 2 females and 8 males. 'The Physical Education Predisposition Scale' (Öncü, Gürbüz, Küçük Kılıç and Keskin, 2015) and 'The Teacher Leadership Style Scale' (Deniz and Hasaңeıbiođlu, 2003) were used to collect data. Descriptive statistical methods, MANOVA and ANOVA were used in the data analysis. The results of analysis indicated that physical education predispositions of the students were above the middle level. There were significant differences between physical education predispositions of the students and their gender, grade level, gender of physical education teacher and teacher leadership style. The most striking result obtained from the research is that the students whose physical education teachers who have democratic leadership style conduct their lessons have lower tendencies towards physical education.

Key Words: Physical education teacher, leadership, attitude, self-efficacy, middle school student

*Bu çalışma, Prof. Dr. Erman ÖNCÜ danışmanlığında Vildan AKBULUT tarafından yapılan "Öğretmen Liderlik Stiline Göre Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Yatkınlıklarının İncelenmesi (Kabul Tarihi: 30.01.2017-Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü)" adlı yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümünden özetlenerek hazırlanmış, 9. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi'nde (19-22 Ekim 2017, Antalya) sözlü bildiri olarak sunulmuş ve KTÜ BAP birimi tarafından desteklenmiştir (Proje No: 5651).

GİRİŞ

Zamanının büyük bir bölümünü okulda geçiren çocuk ve gençlerin fiziksel aktiviteye teşvik edilmeleri noktasında en ideal ortamlar olduğu (Kriemler ve ark., 2011) belirtilen beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, özellikle çocukların motor beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi, fiziksel aktiviteyi alışkanlık haline getirmeleri ve sağlıklı bir yaşam sürdürülebilirlikleri noktasında çok önemli bir rolünün olduğu (Yenal, Çamlıyer ve Saracaloğlu, 1999'dan akt., Erdoğan ve Öçalan, 2010, s. 152) ve bu yüzden hemen hemen tüm dünyada eğitim programlarının vazgeçilmez bir ögesi olarak değerlendirildiği görülmektedir (Aracı, 2006; Kangalgil, Hünük ve Demirhan, 2006; Siedentop, 2001; Sürücü, 2009). Ancak teknolojideki gelişmelerle birlikte bireylerin sedanter yaşam tarzını benimsemeye başladığı (Grosclaude ve Ziltener, 2010), özellikle çocukların zamanla daha fazla kilolu ve daha fazla hareketsiz olma eğiliminde oldukları (Harsha ve Berenson, 1995) ve ergenlik dönemi boyunca fiziksel aktiviteye katılımın önemli ölçüde azaldığı da belirtilmektedir (Corder ve ark., 2015; Hallal ve ark., 2012; Ortega ve ark., 2013). Bu bağlamda, gençlerde fiziksel aktiviteye katılımın güçlendirilmesi için Welk (1999) tarafından "Gençlerde Fiziksel Aktivite Geliştirme Modeli" geliştirilmiş bu model kapsamında fiziksel aktiviteye katılım; yatkınlık, sosyal destek, kolaylaştırıcılar ve demografik bilgilerin etkileşimi olarak açıklanmıştır. Tutum ve öz-yeterlik algılarından oluşan yatkınlık faktörünün gençlerin fiziksel aktiviteye katılma olasılığını arttırdığı belirtilmektedir (Rowe ve ark., 2007). Modele göre fiziksel aktivite davranışı hakkındaki kararlar, gençlerin kendilerine sorabilecekleri iki temel soruyla belirlenir: 'Yeterli miyim?' ve 'Buna değer mi?'. İlk soru algılanan yetkinlik ve öz-yeterliği (Welk, 1999); ikinci soru ise fiziksel aktiviteye katılımın avantaj-fayda değerlendirmeleri ve tutumu kapsamaktadır (Subramaniam ve Silverman, 2000). Her iki soruya da 'evet' cevabını veren gençlerin daha aktif yaşam biçimine ve düzenli fiziksel aktiviteye katılıma daha yatkın oldukları söylenebilir (Rowe ve ark., 2007; Welk, 1999).

Yatkınlık faktörünü oluşturan kavramlardan biri olan öz-yeterlik; sporcular, antrenörler ve öğretmenler tarafından öz-güven olarak da bilinmekte ve spor performansının önemli bir belirleyicisi olup başarıyla ilişkilendirilmektedir (Feltz ve Öncü, 2014). Bu nedenle öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik öz-güven geliştirebilmeleri için öz-yeterliklerinin optimal bir düzeyde olması gerektiği (Çetin, 2009); öz-yeterlik duygusunun gelişmesi ve yeterli düzeye ulaşmasında da bireyin içinde yaşadığı toplum kadar eğitim kurumlarının ve dolayısıyla bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin en önemli etkenlerden biri olduğu belirtilmektedir (Akkoyunlu ve ark., 2005). Bu doğrultuda öğretmenlerin etkili ve verimli ortamlar yaratarak öğrencilerin kendilerine olan öz-güvenlerini sağlamaları gerekmekte ve bunun için de öğretmenlerin, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak uygun öğretim programı hazırlamaları, her öğrencinin niteliklerine uygun çeşitli etkinlikler düzenlemeleri, işbirliğine dayalı öğretim yaklaşımlarını kullanmaları ve öğrencileri birbirleriyle karşılaştırmaya dayalı olan yaklaşımlardan kaçınmaları gerekmektedir (Senemoğlu, 2012). Dolayısıyla, beden eğitimi ve spor etkinlikleri süresince öğrencilere verilen olumlu geribildirimlerin onların öz-yeterlik algılarını arttıracacağı, olumsuz geribildirimlerin ise onların öz-yeterlik algılarını düşürebileceği söylenebilir (Bandura, 1994; Feltz, 1988).

Öz-yeterlik kavramı gibi tutumların da öğrencilerin beden eğitimi algıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ve bu durumun da öğrencilerin davranışlarını etkileyebileceği belirtilmektedir (Bernstein, Philips ve Silverman, 2011; Pajares, 1992). Nitekim öğrencilerin beden eğitimine yönelik tutumlarının onların beden eğitimi dersiyle ilgili olarak tecrübe ettikleri pozitif veya negatif deneyimler sonucunda oluşan olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerden oluştuğu belirtilmektedir (Kangalgil ve ark., 2006; Tavşancıl, 2014). Bu

bağlamda öğrencilerin beden eğitimi derslerine yönelik olumlu tutum geliştirmelerine ilgi çeken programlar, öğretmen etkililiği, öğrencilerin algılama ve anlama düzeyi, dersin önemli ve gerekli olduğuna inanmaları gibi etkenler katkı sağlarken (Luke ve Cope, 1994), olumsuz tutumların oluşmasına ise beden eğitimi dersinden başarısız olma, öğretmen tarafından cezalandırılma ve öğretmeni sevmeme gibi öğeler neden olabilmektedir (Pehlivan, 1997'den akt., Özyalvaç, 2010, s. 15). Diğer yandan beden eğitimi dersine karşı olumlu tutuma sahip olan öğrencilerin derslere istekli bir şekilde katıldığı, olumsuz tutuma sahip olan öğrencilerin ise derslere katılmaktan zevk almayacağı ya da isteksiz bir şekilde katılım sağlayabilecekleri ifade edilmektedir (Chung ve Philips, 2002).

Öğrencilerin beden eğitimine yönelik tutum geliştirmelerinde aile ve arkadaş çevrelerinin yanı sıra (Hicks ve ark., 2001) öğretmenlerin ve antrenörlerin verdiği destek gibi faktörlerin de etkili olduğu belirtilmektedir (Özer ve Aktop, 2003). Diğer yandan nitelikli insan gücü yetiştirmek zorunda olan eğitim sisteminin başarısının ise nitelikli öğretmenlere bağlı olduğu (Terzi, 2002) ve öğretmenlerin görünüşü ve hareketleri gibi yapmış oldukları birçok davranışın da öğrenciler üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Başar, 2005). Nitekim eğitim ve öğretim faaliyetlerinde başarılı olabilmenin ilk ve en önemli adımlarından birisi olarak öğretmenin sınıfını iyi bir şekilde yönetebilmesi gelmekte ve bu açıdan bakıldığında da her öğretmen sınıfta aynı zamanda bir lider olarak görev üstlenmektedir (İlgar, 2005; Seçgel, 2005). Liderlik, belirli şartlar altında, belirli kişisel veya grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere, bir kimsenin başkalarının faaliyetlerini etkileme ve yönlendirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Koçel, 1999). Liderlik stilleri ise 1960'lı yıllardan itibaren açıklanmaya çalışılmış ve bu süreçte çeşitli liderlik kuramları oluşturulmuştur. Bu çalışma kapsamında Davranışçı Liderlik Kuramları arasında yer alan McGregor'un X ve Y Kuramı temel alınmıştır. X ve Y olarak iki kutuplu bir yapıya sahip olan bu kurama göre X kuramına giren liderler baskıcı (otokratik) ve yönlendirici; Y kuramına giren liderler ise demokratik ve katılımcı liderlerdir. Bu kuramın temel alınmasındaki en önemli gerekçe ise liderlerin insan davranışları hakkındaki varsayımlarının davranışlarını belirleyen en önemli unsurlardan birisi olarak kabul edilmesi olmuştur. Nitekim öğretmenlerin de liderlik stillerini sergilerken öğrencileri nasıl algıladıklarının önemli olduğu düşünülmektedir (Deniz ve Hasançebioğlu, 2003). Bu bağlamda eğitim ve öğretim sürecinin lideri olan öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum ve davranışlarına paralel olarak kendilerine özgü oluşturdukları liderlik stillerinden öğrencilerin olumlu ya da olumsuz şekilde etkilenmeleri de kaçınılmaz olmaktadır (Güllü ve Arslan, 2009). Diğer yandan beden eğitimi öğretmenlerinde bulunması gereken en önemli özelliklerin başında, sahip oldukları liderlik davranışlarını etkili bir şekilde sergileyebilmeleri gelmektedir (Durukan, 2003). Bu açıdan bakıldığında da beden eğitimi öğretmenleri için liderlik kavramının öğretmen etkililiği bağlamında önemli bir unsur olduğu söylenebilir (Ojeme, 1988). Beden eğitimi öğretmenlerinin ister ders anlatsın ister antrenman yaptırınsın yüksek düzeyde liderlik davranışı sergilemeleri gerekmekte ve farklı görevler üstlenmeleri nedeniyle de farklı liderlik stillerini sergilemeleri muhtemel olmaktadır (Kwon ve ark., 2010). Öte yandan gelecek kuşakların teminatı olan gençlerin yetiştirilmesinde, temel davranışların okul içerisinde yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinde kazandırıldığı düşüncesi, öğretmenlerin sergiledikleri liderlik rolünün ne kadar önemli olduğunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır (Kadak, 2008).

Konu ile ilgili yapılan literatür taramasında, ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi tutum ve öz-yeterlikleri üzerine yapılan çok sayıda çalışmada, araştırmacıların genellikle bağımsız değişken olarak cinsiyet, yaş-sınıf düzeyi (Aktürk ve Aylaz, 2013; Balyan, 2009; Bartık ve Kubiş, 2016); sınırlı sayıda bazı çalışmada (Girgin Holoğlu, 2006; Keskin ve ark., 2016; Sullivan, 2003) da beden eğitimi öğretmenin cinsiyeti değişkenleri çerçevesinde konuyu ele aldıkları görülmektedir. Cinsiyet ve yaş değişkenleri Welk'in (1999) geliştirmiş olduğu

modelde demografik bilgilere karşılık gelmektedir. Oysa Welk (1999), fiziksel aktiviteye katılımı, modelde yer alan tüm değişkenlerin (yatkinlık, sosyal destek, kolaylaştırıcılar ve demografik bilgiler) etkileşimi olarak açıklamaktadır. Dolayısıyla öğretmen/antrenör gibi sosyal destek unsurlarının çeşitli özellikleri çerçevesinde konunun araştırılmasının fiziksel aktiviteye katılımı açıklama noktasında faydalı bilgiler sunacağı değerlendirilmektedir. Buradan hareketle, beden eğitimi öğretmenlerinin liderlik stilleri ile öğrencilerin beden eğitimi dersi yatkinlıkları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaç edinen bu araştırmadan elde edilen sonuçların, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu ana amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi yatkinlıkları ne düzeydedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi yatkinlıkları, cinsiyet, sınıf, beden eğitimi öğretmenin cinsiyeti ve beden eğitimi öğretmenin liderlik stili değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

İlişkisel (korelasyonel) araştırma modelinin kullanıldığı bu çalışmada (Erkuş, 2019), veri toplama tekniği olarak da anket tekniği kullanılmıştır (Nachmias ve Nachmias, 1996).

Araştırma Grubu

Çalışmanın araştırma grubunu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Trabzon ili merkez Ortahisar ilçesinde bulunan farklı sosyo-ekonomik çevrelerde yer alan 4 ortaokulda öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Ancak araştırmanın ana bağımsız değişkeni olan “öğretmenlerin liderlik stillerini” belirlemek için seçilen okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine öğretmen liderlik stilleri ölçeği uygulanmıştır. Daha sonra bu öğretmenlerin derslerini yürüttükleri sınıflardaki öğrencilere beden eğitimi yatkinlığı ölçeği uygulanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanmasında öğrenci ve öğretmenlerin gönüllü olarak katılımı esas alınmıştır. Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerine ilişkin demografik bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Araştırma kapsamındaki beden eğitimi öğretmenlerinin 2’si kadın, 8’i erkek olup yaş ortalamaları 45.80 ± 5.75 ’tir. Beden eğitimi öğretmenlerinden çalışma yılını 20 yıl ve altı olarak belirtenlerin sayısı 4, 21-30 yıl olarak belirtenlerin sayısı 5 ve 31 yıl ve üzeri olarak belirtenlerin sayısı ise 1’dir. Bu öğretmenlerden otokratik baskıcı liderlik stiline sahip olanların sayısı 3, yarı demokratik liderlik stiline sahip olanların sayısı 4 ve demokratik liderlik stiline sahip olanların sayısı ise 3’tür.

Tablo 1. Öğrencilere ait demografik bilgilerin dağılımı

Değişken	Kategori	n	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	283	50.5
	Erkek	277	49.5
	Toplam	560	100
Sınıf	6	186	33.2
	7	198	35.4
	8	176	31.4
	Toplam	560	100
Beden Eğitimi Öğretmeninin Cinsiyeti	Kadın	70	12.5
	Erkek	490	87.5
	Toplam	560	100

Çalışmaya 283'ü kız (%50,5), 277'si erkek (%49,5) toplam 560 öğrenci katılmıştır. Çalışma kapsamındaki öğrencilerden 186'sı altıncı sınıfta, 198'i yedinci sınıfta ve 176'sı sekizinci sınıfta öğrenim görmektedir. Çalışma kapsamındaki öğrencilerin 70'inin beden eğitimi dersleri kadın, 490'ının ise erkek öğretmenler tarafından yürütülmektedir (Tablo 1).

Veri Toplama Araçları

Öğretmen Liderlik Stilleri Ölçeği (ÖLSÖ): Araştırmaya katılan öğretmenlerin liderlik stillerini belirlemek amacıyla Deniz ve Hasançebioğlu (2003) tarafından geliştirilen 'Öğretmen Liderlik Stilleri Ölçeği' kullanılmıştır. Ölçek, McGregor'un X ve Y kuramına göre hazırlanmıştır. 17 maddeden oluşan ölçek, tek faktörlü bir yapıya sahiptir. 5'li Likert tipi ölçek formunda olan ölçeğin maddeleri "Hiç Katılmıyorum (1)", "Katılmıyorum (2)", "Orta Derecede Katılıyorum (3)", "Katılıyorum (4)" ve "Tamamen Katılıyorum (5)" şeklinde sıralanmış ve puanlama da buna göre yapılmıştır. Ölçekte yer alan 5, 6, 12, 13, 14, 16 ve 17. maddeler tersten kodlanmaktadır. Puan ortalamaları 17-64 arasında olanlar otokratik, 65-76 arasında olanlar yarı demokratik ve 77-85 arasında olanlar ise demokratik liderlik stiline sahip olarak kabul edilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı 0.88 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma kapsamında toplanan veriler üzerinde hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ise 0.88'dir.

Beden Eğitimi Yatkinlık Ölçeği (BEYÖ): Öğrencilerin, beden eğitimi yatkinliklerini saptamada, Hilland ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen, Öncü ve arkadaşları (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan 'Beden Eğitimi Yatkinlık Ölçeği' kullanılmıştır. 11 maddeden oluşan ölçek, 2 faktörlü bir yapıya sahiptir. Ölçek faktörleri 'Tutum' (6 madde) ve 'Öz-Yeterlik' (5 madde) şeklinde isimlendirilmiştir. Ölçekte yer alan 1, 6 ve 11. maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçek maddeleri "5'li Likert Tipi Ölçek" formundadır. Likert seçenekleri "Hiç Katılmıyorum (1)", "Katılmıyorum (2)", "Kararsızım (3)", "Katılıyorum (4)" ve "Tamamen Katılıyorum (5)" şeklinde sıralanmış ve puanlama da buna göre yapılmıştır. Ölçeğin orijinal formunda iç tutarlık katsayısı 'Tutum' boyutu için 0.91, 'Öz-Yeterlik' boyutu için 0.89 olarak hesaplanmıştır (Hilland ve ark., 2009). Bu araştırma kapsamında toplanan veriler üzerinde de ölçeğin güvenilirliği yeniden hesaplanmış ve Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları 'Tutum' boyutu için 0.88 ve 'Öz-Yeterlik' boyutu için 0.88 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılan istatistiksel analizler, SPSS 21 istatistik paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrenci katılımcılardan toplanan anket formları kontrol edilerek eksik veya yanlış doldurulanlar araştırma dışında tutulmuş olup geçerli ve kabul edilebilir nitelikte olanlar çalışmaya dâhil edilmiştir. Verilerin analizinde yöntem olarak; betimsel istatistikler, MANOVA ve ANOVA testleri kullanılmıştır. Verilerin parametrik testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığına Çarpıklık ve Basıklık (verilerin normal dağılım durumu) değerleri ve Levene (varyansların eşitliği) testi sonuçları incelenerek karar verilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliklerini belirlemek için de Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Verilerin analizinde, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Çalışma kapsamındaki katılımcıların, Beden Eğitimi Yatkinlik Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların aritmetik ortalaması 3.89 ve standart sapması 0.74'tür. Ölçek puanları faktör bazında incelendiğinde en yüksek ortalamanın 'Öz-Yeterlik' boyutunda (3.98) olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin toplam ölçekten aldıkları en düşük puan 1.00 iken en yüksek puan ise 5.00'tir. Toplam ölçek ve faktörlerinden alınan puanların çarpıklık ve basıklık değerleri, verilerin normal bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2015). Tablo 2'de BEYÖ puanlarının dağılımı sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçek puanlarının dağılımı

	Madde Sayısı	n	Ort.	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Minimum	Maksimum
Tutum	6	560	3.80	0.93	-1.00	0.62	1.00	5.00
Öz-Yeterlik	5	560	3.98	0.79	-1.06	1.63	1.00	5.00
Toplam Ölçek	11	560	3.89	0.74	-1.04	1.52	1.00	5.00

MANOVA sonuçları, cinsiyet değişkeninin BEYÖ faktörleri üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir [$\lambda=0.95$, $F_{(2,557)}=13.51$, $p<0.01$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre de cinsiyet ana etkisi açısından '*Tutum*' [$F_{(1,558)}=5.28$, $p<0.05$] ve '*Öz-Yeterlik*' [$F_{(1,558)}=27.03$, $p<0.01$] faktör puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın tespit edildiği tüm boyutlarda erkek öğrencilerin ortalama puanları kız öğrencilerin puanlarından daha yüksektir (Tablo 3).

Tablo 3. Cinsiyet değişkenine göre ölçek puanlarının dağılımı

	Kız (n=283)		Erkek (n=277)	
	Ort.	Ss	Ort.	Ss
Tutum	3.71	0.95	3.89	0.90
Öz-Yeterlik	3.81	0.87	4.15	0.66

Analiz sonuçları, sınıf değişkeninin BEYÖ faktörleri üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir [$\lambda=0.80$, $F_{(4,1114)}=32.15$, $p<0.01$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre de sınıf düzeyi ana etkisi açısından '*Tutum*' [$F_{(2,557)}=66.92$, $p<0.01$] ve '*Öz-Yeterlik*' [$F_{(2,557)}=9.91$, $p<0.01$] faktör puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. '*Tutum*' boyutu puanları incelendiğinde 6. sınıfta öğrenim gören katılımcıların puanlarının 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu, 7. sınıfta öğrenim gören katılımcıların puanlarının 8. sınıfta öğrenim gören katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. '*Öz-Yeterlik*' boyutu puanları incelendiğinde ise 6. sınıfta öğrenim gören katılımcıların puanlarının 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer bir deyişle sınıf seviyesi büyüdükçe öğrencilerin beden eğitimi yatkınlıklarının azaldığı söylenebilir (Tablo 4).

Tablo 4. Sınıf değişkenine göre ölçek puanlarının dağılımı

	6.Sınıf (n=186)		7.Sınıf (n=198)		8.Sınıf (n=176)	
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss
Tutum	4.24	0.62	3.88	0.82	3.24	1.03
Öz-Yeterlik	4.16	0.64	3.97	0.77	3.80	0.91

Analizler, öğretmen cinsiyeti değişkeninin BEYÖ faktörleri üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığını [$\lambda=0.95$, $F_{(2,557)}=2.20$, $p>0.05$] ancak faktör düzeyinde sadece 'Tutum' [$F_{(1,558)}=3.91$, $p<0.05$] boyutunda puanların anlamlı olarak farklılaştığını göstermektedir. Dersleri kadın beden eğitimi öğretmeni tarafından yürütülen öğrencilerin 'Tutum' boyutundan aldıkları ortalama puanların (4.00), dersleri erkek beden eğitimi öğretmeni tarafından yürütülen öğrencilerin ortalama puanlarından (3.77) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadın öğretmenlerin derslerini yürüttüğü öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumları daha yüksektir (Tablo 5).

Tablo 5. Öğretmen cinsiyeti değişkenine göre ölçek puanlarının dağılımı

	Kadın (n=70)		Erkek (n=490)	
	Ort.	Ss	Ort.	Ss
Tutum	4.00	0.72	3.77	0.95
Öz-Yeterlik	4.01	0.69	3.97	0.81

MANOVA sonuçları, öğretmen liderlik stili değişkeninin BEYÖ faktörleri üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir [$\lambda=0.94$, $F_{(4,1114)}=8.31$, $p<0.01$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre de öğretmen liderlik stili ana etkisi açısından sadece 'Tutum' [$F_{(2,557)}=14.01$, $p<0.01$] boyutu puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. 'Tutum' boyutu puanları incelendiğinde öğretmen liderlik stili otokratik baskıcı olan öğretmene sahip katılımcıların ortalama puanlarının öğretmen liderlik stili demokratik olan öğretmene sahip katılımcıların ortalama puanlarından yüksek olduğu, öğretmen liderlik stili yarı demokratik olan öğretmene sahip katılımcıların ortalama puanlarının öğretmen liderlik stili demokratik olan öğretmene sahip katılımcıların ortalama puanlarından yüksektir. Diğer bir deyişle öğretmen liderlik stili otokratik baskıcıdan demokrasiğe doğru değiştikçe beden eğitimi dersi yatkınlığının azaldığı söylenebilir (Tablo 6).

Tablo 6. Öğretmen liderlik stili değişkenine göre ölçek puanlarının dağılımı

	Otokratik Baskıcı (n=172)		Yarı Demokratik (n=186)		Demokratik (n=202)	
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss
Tutum	3.98	0.77	3.92	0.88	3.53	1.03
Öz-Yeterlik	4.09	0.67	3.93	0.87	3.92	0.80

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgular, ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yatkınlıklarının orta seviyenin üzerinde olduğunu göstermektedir. Şengül (2016) tarafından yapılan çalışmayla paralellik gösteren bu bulguya göre öğrencilerin beden eğitimi yatkınlıklarının orta seviyenin üzerinde olması, öğretmen niteliklerinden, okulun spor eğitimi ile ilgili donanımından, öğrencilerin diğer derslerin dışında fiziksel olarak kendilerini rahatlatılabildikleri en uygun dersin olmasından, bu yaş grubundaki öğrencilerin tam olarak yetişkin seviyesine ulaşmamış olmalarından ve fiziksel olarak aktif bir dönemde bulunmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının orta seviyenin üzerinde olması literatürdeki bazı çalışmalarla paralellik göstermektedir (Keskin ve ark., 2016; Şengül, 2016). Bu durum öğrencilerin beden eğitimi derslerinde kendilerini daha rahat hissetmesi, genel olarak bu dönemdeki öğrencilerin fiziksel

aktivitelerden hoşlanması, öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimin diğer derslere oranla bu ders içerisinde daha üst düzeyde olmasından kaynaklanıyor olabilir. Yapılan bazı çalışmalarda, katılımcıların beden eğitime yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu belirtilirken (Erhan ve Tamer, 2009; Kangalgil ve ark., 2006), bazı çalışmalarda ise katılımcıların beden eğitime yönelik tutumlarının düşük seviyede olduğu belirtilmiştir (Balyan, 2009; Jaureguy, 2013). Diğer taraftan Balyan ve arkadaşları (2012) yapmış oldukları çalışmada katılımcıların beden eğitime yönelik tutumlarının orta seviyede olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca Balga ve arkadaşları (2015), Colquit ve arkadaşları (2012), Collins (2012), Hu ve arkadaşları (2014), Lazarević ve arkadaşları (2015), Subramaniam ve Silverman (2007) tarafından yapılmış olan çalışmalarda katılımcıların tutumlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bartık ve Kubiš (2016) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin beden eğitimi ve spor aktivitelerine yönelik olumlu tutuma sahip olduğu, Ramsey (2012) tarafından yapılan çalışmada ise kız öğrencilerin beden eğitime yönelik tutumlarının orta seviyede olduğu görülmüştür. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik öz-yeterliklerinin orta seviyenin üzerinde olması Şengül (2016) tarafından yapılan çalışma sonucuyla paralellik göstermektedir. Bu sonucun öğrencilerin yaşamış olduğu çevrenin kültürel yapısından, okulun beden eğitimi ve spor faaliyetleri ile ilgili donanımından, öğretmenlerin öğrenciler üzerindeki etkisinden, ailenin spora bakış açısından ve öğrenciye bu konuda vermiş oldukları destekten kaynaklandığı söylenebilir. Balyan (2009) ve Keskin ve arkadaşları (2016) yapmış olduğu çalışmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik öz-yeterliklerinin yüksek seviyede olduğunu belirtirken, Balyan ve arkadaşları (2012) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin öz-yeterliklerinin olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Hagger ve arkadaşları (2001) öz-yeterliğin fiziksel aktiviteye katılımı güçlü bir etkiye sahip olduğunu belirtirken, Hommel (2007) fiziksel aktivite öz-yeterliğinin fiziksel aktiviteye katılımı pozitif etkiye sahip olduğunu ve Manley (2008) öz-yeterlik ve fiziksel aktivite arasında zayıf ama pozitif yönde bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Yapılan bu çalışmalar sonucunda fiziksel aktivite ve öz-yeterlik arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca Campell (2012) fiziksel aktivitenin öz-yeterliği olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yatkınlıkları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin puanlarının kız öğrencilerin puanlarından daha yüksek olması Şengül (2016) tarafından yapılan çalışmanın sonucuyla paralellik göstermektedir. Bu durum kız öğrencilerin bu dönem içerisinde erkeklere oranla ergenliğe daha erken girmelerinden ve bu nedenle de vücut yapılarını ortaya çıkarabilecek etkinliklerden kaçınıyor olmalarından, farklı cinsiyette öğretmene sahip kız öğrencilerin kendilerini rahat hissedememelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Araştırma sonuçları, birçok çalışmadan (Balyan, 2009; Şengül, 2016) elde edilen bulgulara paralel olarak cinsiyet değişkenine göre katılımcıların tutum puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Diğer taraftan yapılan bazı çalışmalar (Balyan ve ark., 2012; Hu ve ark., 2014; Keskin ve ark., 2016) cinsiyet değişkenine göre katılımcıların tutum puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin tutum puanları incelendiğinde erkek öğrencilerin tutum puanlarının kız öğrencilerin tutum puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç literatürdeki bazı çalışma sonuçlarıyla benzerlik gösterirken (Balyan, 2009; Bartık ve Kubiš, 2016; Hilland ve ark., 2009; Kangalgil ve ark., 2006; Lazarević ve ark., 2015; Özyalvaç, 2010; Taşgın ve Tekin, 2009), bazı çalışmalar kız öğrencilerin tutum puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Özmutlu ve ark., 2013). Araştırmadan elde edilen bu bulgu, öğretmen ve öğrenci etkileşiminden, fiziki çevre, etkinliklerin yetersiz olması ve öğrenme zorluklarından (Taşgın ve Tekin, 2009) kaynaklanabileceği gibi erkek öğrencilerin daha aktif olmalarından, kız öğrencilerin ise ergenlik döneminde olmasından dolayı daha çekingen davranışlar sergilemesinden

kaynaklanıyor olabilir. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik öz-yeterlikleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu bulguya göre erkek öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik öz-yeterlik puanları kız öğrencilerin puanlarından daha yüksektir. Hilland ve arkadaşları (2009, 2017), Keskin ve arkadaşları (2016) ve Şengül (2016) tarafından yapılan çalışmalarla benzerlik gösteren bu bulgu, erkeklerin kendilerine daha fazla güven duymalarından, ders içerisindeki aktiviteleri kızlara oranla daha rahat bir şekilde uygulayabilmelerinden, kız öğrencilerin değişen vücut şekillerinden dolayı çekingen bir tutum içinde olmalarından ve bundan dolayı öz-yeterliklerinin düşük olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca bu farklılığın erkek ve kızların farklı eğlence, yeterlik ve başarı algısına sahip olmalarından kaynaklandığı da söylenebilir (Subramaniam ve Silverman, 2007). Diğer yandan Canpolat ve Kazak Çetinkalp (2011) tarafından yapılmış olan çalışmada kızların öz-yeterlik puanlarının erkeklerden yüksek olduğu belirtilirken, Balyan'ın (2009) yapmış olduğu çalışmada katılımcıların öz-yeterlik puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan Hommel'in (2007) yaptığı çalışmanın sonucunda katılımcıların öz-yeterlik puanlarında cinsiyetin etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Sınıf değişkenine göre katılımcıların BEYÖ puanları incelendiğinde 6. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Şengül'ün (2016) araştırma sonuçlarıyla paralellik gösteren bu bulguya göre sınıf seviyeleri ile birlikte olgunlaşmaya başlayan öğrencilerin hayata bakış açılarının ve değer algılarının değişmesi, benzer şekilde sınıf seviyesi yükseldikçe sınavların daha fazla yoğunlaşması ve öğrencilerin de bu duruma paralel olarak kaygı seviyelerinin artması gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Araştırma sonucunda katılımcıların beden eğitimi dersine yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu bulguya göre öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça tutum puanlarının azaldığı görülmüştür. Benzer şekilde, Balga ve arkadaşları (2015), Hilland ve arkadaşları (2009), Hu ve arkadaşları (2014), Lazarević ve arkadaşları (2015), Keskin ve arkadaşları (2016), Özyalvaç (2010), Subramaniam ve Silverman (2007), Şengül (2016) ile Taşgın ve Tekin (2009) tarafından yapılan çalışmalarda beden eğitimi dersine yönelik tutumun sınıf değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Bu durumun nedeni olarak öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça daha fazla sınav stresi yaşıyor olmaları, ailelerinin beden eğitimi dersini diğer derslere oranla daha az önemli görmesi ve bu nedenle de çocukları sportif etkinliklerden uzaklaştırmaları, Şengül'e (2016) göre öğrencilerin gelecek ve meslek edinme kaygısına sahip olması ve liseye hazırlık sınavlarında öğrencilerin beden eğitimi dersinden sorumlu olmamaları gösterilebilir (Keskin ve ark., 2016). Diğer taraftan Girgin Holoğlu (2006) ve Özmutlu ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmalarda beden eğitimi dersine yönelik tutumun sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ramsey (2012) kız öğrenciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, 6. sınıftaki kız öğrencilerin tutum puanlarının 7. ve 8. sınıftaki kız öğrencilerin tutum puanlarından daha yüksek olduğunu, Eraslan (2015) da ortaokul öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada 5. sınıf öğrencilerinin 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin tutum puanlarından daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Sınıf değişkenine göre katılımcıların öz-yeterlik puanları incelendiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Buna göre sınıf seviyesi büyüdükçe öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik öz-yeterlikleri azalmaktadır. Benzer şekilde Hilland ve arkadaşları (2009, 2017), Keskin ve arkadaşları (2016) ve Şengül (2016) tarafından yapılan çalışmalarda da katılımcıların sınıf seviyesi büyüdükçe beden eğitimine yönelik öz-yeterliklerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öz-yeterlik bireyin başarı ortamlarındaki davranışlarını etkileyen bir değişken olarak görülmektedir (Canpolat ve Kazak Çetinkalp, 2011). Bu nedenle de bu sonuç öğrencilerin sınıf seviyeleri büyüdükçe becerilerin doğru ve uygun bir şekilde yapılması önem kazandığından bireyin kendini daha az yeterli hissetmesinden

(Keskin ve ark., 2016), yetişkinliğe adım atmaya başlamalarından dolayı ilgi alanlarının değişmeye başlamasından, sınıf seviyesi arttıkça derslerin ve sınavların yoğunlaşmasıyla birlikte beden eğitimi derslerini diğer derslere oranla daha önemsiz görmeye başlamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Canpolat ve Kazak Çetinkalp'in (2011) çalışmasında 8. sınıf öğrencileri, 6. ve 7. sınıf öğrencileri ile karşılaştırıldığında 8. sınıf öğrencilerinin öz-yeterlik konusunda kendilerini daha yetersiz algıladıkları görülmüştür. Diğer yandan Balyan (2009) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin öz-yeterlik düzeylerinin sınıf değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yatkınlıkları beden eğitimi öğretmenin cinsiyetine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Yayıncı (2012) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin beden eğitimi dersleriyle ilgili genellikle; dersin niteliği, öğretmenlerin kalitesi, ilgi ve ihtiyaçların dikkate alınması, ders araç-gereçlerinin eksikliği ve ders saatinin yetersizliği gibi sorunların olduğunu belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin beden eğitimi yatkınlıkları, beden eğitimi öğretmenin cinsiyetinden bağımsız bir değişken olarak görülmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Beden eğitimi öğretmeni cinsiyetine göre ortaokul öğrencilerinin beden eğitimini dersine yönelik tutum puanları anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Bu bulguya göre kadın beden eğitimi öğretmeni tarafından dersleri yürütülen öğrencilerin puanlarının, erkek beden eğitimi öğretmeni tarafından dersleri yürütülen öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Keskin ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmayla benzerlik gösteren bu durum kadınların erkeklere oranla daha duygusal olmaları nedeniyle daha şefkatli ve güler yüzlü davranmalarından, kız öğrencilerin kendilerini daha rahat hissetmelerinden, otorite ve disiplin bakımından çok katı olmamalarından kaynaklandığı söylenebilir (Öncü ve Güven, 2011). Girgin Holoğlu (2006) tarafından yapılan çalışmada da genel olarak kadın beden eğitimi öğretmene sahip olan öğrencilerin tutum puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Sullivan'ın (2003) 7 ve 8. sınıftaki kız öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarını araştırdığı çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun kadın beden eğitimi öğretmeni tercih ettiği belirtilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre beden eğitimi öğretmenin cinsiyetine göre ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik öz-yeterlik puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmamakla birlikte, beden eğitimi öğretmenleri kadın olan katılımcıların öz-yeterlik puanları, beden eğitimi öğretmeni erkek olan katılımcıların puanlarından yüksek olması Keskin ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmanın sonucuyla paralellik göstermektedir. Sullivan (2003) yapmış olduğu araştırmada benzer şekilde öğrencilerin genel olarak kadın beden eğitimi öğretmenlerini tercih ettiklerini ve 7 ve 8. sınıftaki kız öğrencilerin kadın beden eğitimi öğretmenleriyle kendilerini daha rahat hissettikleri belirtilmiştir. Bu durumun kadın beden eğitimi öğretmenlerinin daha samimi ve içten davranmalarından, erkek beden eğitimi öğretmenlerinin ise daha katı ve sert bir şekilde tavır sergilemelerinden ayrıca öğretmenlerin öğrencilere vermiş oldukları geri bildirim tarzlarından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, öğretmen liderlik stiline göre ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yatkınlıklarının anlamlı bir şekilde farklılaşmasıdır. Bu bulguya göre öğretmen liderlik stili otokratik-baskıcı olan öğretmene sahip katılımcıların ortalama puanlarının öğretmen liderlik stili demokratik olan öğretmene sahip katılımcıların ortalama puanlarından yüksek olduğu, öğretmen liderlik stili yarı demokratik olan öğretmene sahip katılımcıların ortalama puanlarının öğretmen liderlik stili demokratik olan öğretmene sahip katılımcıların ortalama puanlarından yüksek olduğu bulunmuştur. Buradan hareketle bu bulgunun öğretmenlerin kişilik yapısından, sahip olduğu niteliklerden, dersi işleyiş şekillerinden, öğrencilere karşı olan tutum ve davranışlarından, öğrenci-öğretmen arasındaki ilişkiden kaynaklandığı söylenebilir. Krouscas (1999) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin beden

eğitimi dersine ilişkin tutumlarını etkileyen en önemli etkenlerden birinin beden eğitimi öğretmeni ve beden eğitimi öğretmeninin öğrencilere karşı sergilediği davranışlar olduğunu belirtirken, Collins (2012) öğretmenlerin engelli ve engelli olmayan öğrencilerin beden eğitimine yönelik olumlu tutum sergilemelerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bu durumda, öğretmenlerin öğrencilerin beden eğitimine yönelik tutumlarını etkilediğini söyleyebiliriz. Öğretmenlerin sahip oldukları liderlik stilleri ve buna bağlı olarak sergilemiş oldukları özellikler, derslerin işlenmesinde kullandıkları yöntemler ve sahip oldukları nitelikler öğrencilerin tutumlarını etkileyen faktörlerden olduğu söylenebilir. Çalışma sonucunda öğretmen liderlik stili değişkeni ile ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik öz-yeterlik puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu öğretmen ile öğrenci arasında uzun süreli bir etkileşim olmamasından, genel olarak öğrencilerin kişilik yapılarının ve özgüven duygularının oluşmuş olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Cengiz ve arkadaşları (2012) yapmış olduğu çalışmada öz-yeterlik ile liderlik özellikleri arasında pozitif yönde ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yetkinliklerinin orta seviyenin üzerinde olduğu görölmektedir. Erkek katılımcıların beden eğitimi yetkinlikleri kız öğrencilerden daha yüksektir. Sınıf seviyesi büyüdükçe ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yetkinliklerinin azaldığı görölmektedir. Beden eğitimi dersleri kadın beden eğitimi öğretmeni tarafından yürütölen katılımcıların beden eğitimine yönelik tutumları, beden eğitimi dersleri erkek beden eğitimi öğretmeni tarafından yürütölen katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Beden eğitimi dersleri otokratik baskıcı liderlik stiline sahip beden eğitimi öğretmeni tarafından yürütölen öğrencilerin beden eğitimi yetkinlikleri, beden eğitimi dersleri yarı demokratik ve demokratik liderlik stiline sahip beden eğitimi öğretmeni tarafından yürütölen öğrencilerden daha yüksektir. Bu araştırma sonuçlarından hareketle bundan sonra yapılacak olan çalışmalar için ise řu önerilerde bulunulabilir; a) alışmadan elde edilen sonuçların nedenlerini daha somut bir şekilde ortaya koymak açısından öğrencilerin beden eğitimi dersi yetkinlikleri üzerine deneysel, boylamsal ya da nitel desende araştırmalar tasarlanabilir, b) araştırmada kullanılmış olan ölçek veya benzer ölçekler kullanılarak farklı öğrenim gruplarında ve farklı demografik özelliklerdeki öğrencilerin beden eğitimi dersi yetkinlikleri araştırılabilir ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda çıkarımlar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akkoyunlu, B., Orhan, F., Umay, A. (2005). Bilgisayar öğretmenleri için "bilgisayar öğretmenliği öz-yeterlik ölçeği" geliştirme alışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakötesi Dergisi*, 29, 1-8.
- Aktürk, Ü., Aylaz, R. (2013). Bir ilköğretim okulundaki öğrencilerin öz-yeterlilik düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(4), 177-183.
- Aracı, İ. (2006). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi* (6. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balga, T., Antala, B., Sabová, L. (2015). Attitudes of schoolgirls towards physical and sport education. *Acta Facultatis Educationis Physicae Universitatis Comenianae*, 55(1), 29-38.
- Balyan, M. (2009). *İlköğretim 2. kademe ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumları, sosyal beceri ve öz-yeterlilik düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalı, İzmir.
- Balyan, M., Yerlikaya Balyan, K., Kiremitçi, O. (2012). Farklı sportif etkinliklerin ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum, sosyal beceri ve özyeterlilik düzeylerine etkileri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 196-201.

- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachandran (Eds.), *Encyclopedia of human behavior* (pp. 71-81). New York: Academic Press.
- Bartík, P., Kubiš, J. (2016). Attitudes of primary school pupils towards physical and sport education. *European Researcher*, 105(4), 208-215.
- Başar, H. (2005). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bernstein, E., Phillips, S. R., Silverman, S. (2011). Attitudes and perceptions of middle school students toward competitive activities in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 30, 69-83.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Campell, N. (2012). *The measurement of physical activity and self-efficacy in adolescents: Prospects, problems, and future directions*. Unpublished doctoral dissertation, The University of Western Ontario, Ontario.
- Canpolat, A. M., Kazak Çatinkalp, Z. (2011). İlköğretim II. kademe öğrenci-sporcuların başarı algısı ve öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(1), 14-19.
- Cengiz, R., Korucu Aytan, G., Abakay, U. (2012). Taekwondo sporcularının algıladığı liderlik özellikleri ile öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(4), 68-78.
- Chung, M. H., Phillips, D. A. (2002). The relationship between attitude toward physical education and leisure-time exercise in high school students. *Physical Educator*, 59(3), 126-138.
- Collins, R. (2012). *Attitudes of middle school students with disabilities toward physical education: A mixed methods examination*. Unpublished doctoral dissertation, Northcentral University, Arizona.
- Colquitt, G., Walker, A., Langdon, J. L., McCollum, S., Pomazal, M. (2012). Exploring student attitudes toward physical education and implications for policy. *Sport Scientific and Practical Aspects*, 9(2), 5-12.
- Corder, K., Sharp, S. J., Atkin, A. J., Griffin, S. J., Jones, A. P., Ekelund, U., Van Sluijs, E. M. (2015). Change in objectively measured physical activity during the transition to adolescence. *British Journal of Sports Medicine*, 49, 730-736.
- Çetin, B. (2009). Yeni ilköğretim programı (2005) uygulamalarının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin öz-yeterliliklerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 130-141.
- Deniz, L., Hasançebioglu, T. (2003). Öğretmen liderlik stillerini belirlemeye yönelik bir ölçek çalışması. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17, 55-62.
- Durukan, E. (2003). *Selçuk Üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu I. ve IV. sınıf öğrencilerinin liderlik davranışlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Eraslan, M. (2015). An analysis of secondary school students' attitudes towards physical education course according to some variables. *Anthropologist*, 19(1), 23-29.
- Erdoğan, M., Öçalan, M. (2010). İlköğretim 2. kademe beden eğitimi ders programının değerlendirilmesine ilişkin beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4, 151-162.
- Erhan, S. E., Tamer, K. (2009). Doğu Anadolu Bölgesi ilköğretim ve ortaöğretim okullarında beden eğitimi dersi için gereken tesis araç-gereç durumları ile öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiler. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3), 57-66.
- Erkuş, A. (2019). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci* (6. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Feltz, D. L. (1988). Self-confidence and sports performance. In K. B. Pandolf (Eds.), *Exercise and sport sciences reviews* (pp. 423-457). New York: MacMillan.

- Feltz, D. L., Öncü, E. (2014). Self-confidence and self-efficacy. A. G. Papaioannou and D. Hackfort (Eds.), *Routledge companion to sport and exercise psychology* (pp. 417-429). London: Taylor & Francis Group.
- Girgin Holoğlu, O. (2006). *İlköğretim ikinci kademedeki öğrenim gören kız öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eğitim-Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Bursa.
- Grosclaude, M., Ziltener, J. L. (2010). Benefits of physical activity. *Revue Medicale Suisse*, 6(258), 1495-1498.
- Güllü, M., Arslan, C. (2009). Beden eğitimi öğretmenlerinin liderlik stilleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 353-368.
- Hagger, M. S., Chatzisarantis, N., Biddle, S. J. H. (2001). The influence of self-efficacy and past behaviour on the physical activity intentions of young people. *Journal of Sports Sciences*, 19(9), 711-725.
- Hallal, P. C., Andersen, L. B., Bull, F. C., Guthold, R., Haskell, W., Ekelund, U. (2012). Global physical activity levels: Surveillance progress, pitfalls, and prospects. *Lancet*, 380, 247-257.
- Harsha, D. W., Berenson, G. S. (1995). The benefits of physical activity in childhood. *The American Journal of the Medical Sciences*, 310, 109-113.
- Hicks, M. K., Crist, R. W., Wiggins, M. S., Moode, F. M. (2001). Sex differences in grade three students' attitudes toward physical activity. *Perceptual and Motor Skills*, 93(1), 97-102.
- Hilland, T. A., Brown, T. D., Fairclough, S. J. (2018). The physical education predisposition scale: Preliminary tests of reliability and validity in Australian students. *Journal of Sport Sciences*, 36(4), 384-392.
- Hilland, T. A., Stratton, G., Vinson, D., Fairclough, S. (2009). The physical education predisposition scale: Preliminary development and validation. *Journal of Sport Sciences*, 27(14), 1555-1563.
- Hommel, K. E. (2007). *The impact of a physical activity intervention on the physical activity self-efficacy of preadolescent females*. Unpublished master dissertation, Clemson University, Clemson.
- Hu, H., Duan, J., Wang, G., Arao, T. (2014). Reliability and validity of a Chinese version of the students' attitudes toward physical education scale and its related factors. *Advances in Physical Education*, 4, 181-189.
- İlgar, L. (2005). *Eğitim yönetimi, okul yönetimi, sınıf yönetimi* (3. bs.). İstanbul: Beta Basım.
- Jauregui, C. D. (2013). *6th grade elementary students' attitudes toward running activities in physical education: A preliminary study*. Unpublished master dissertation, California State University, Sacramento.
- Kadak, Z. (2008). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin liderlik stilleri ile sınıf yönetimi arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili Anadolu Yakası örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kangalgil, M., Hünük, D., Demirhan, G. (2006). İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 48-57.
- Keskin, N., Öncü, E., Küçük Kılıç, S. (2016). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve öz-yeterlikleri. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 93-107.
- Koçel, T. (1999). *İşletme yöneticiliği* (4. bs.). İstanbul: Beta Basım Yayınları.
- Kriemler, S., Meyer, U., Martin, E., Van Sluijs, E. M. F., Andersen, L. B., Martin, B. W. (2011). Effect of school-based interventions on physical activity and fitness in children and adolescents: a review of reviews and systematic update. *British Journal of Sports Medicine*, 45, 923-930.
- Krouscas, J. A. (1999). *Middle school students' attitudes toward a physical education program*. Unpublished doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia.

- Kwon, H. H., Pyun, D. Y., Kim, M. (2010). Perceived leadership behavior of physical education teacher-coaches: When they teach vs. when they coach. *Journal of Teaching in Physical Education*, 29, 131-145.
- Lazarević, D., Orlić, A., Lazarević, B., Radisavljević Janić, S. (2015). Attitudes of early adolescent age students towards physical education. *Physical Culture*, 69(2), 88-98.
- Luke, M. D., Cope, L. D. (1994). Student attitudes toward teacher behavior and program content in school physical education. *Physical Educator*, 51(2), 57-66.
- Manley, D. (2008). *Self-efficacy, physical activity, and aerobic fitness in middle school children: Examination of a pedometer intervention program*. Unpublished doctoral dissertation, The University of Tennessee, Knoxville.
- Nachmias, C. F., Nachmias, D. (1996). *Research methods in the social sciences* (5th ed.). New York: St. Martin's Press.
- Ojeme, E. O. (1988). Perceived and actual role of secondary school physical educators. *Journal of Teaching in Physical Education*, 8(1), 33-45.
- Ortega, F. B., Konstabel, K., Pasquali, E., Ruiz, J. R., Hurtig-Wennlöf, A., Mäestu, J., Löf, M., Harro, J., Bellocco, R., Labayen, I., Veidebaum, T., Siöström, M. (2013). Objectively measured physical activity and sedentary time during childhood, adolescence and young adulthood: A cohort study. *PloS one*, 8(4), 1-8.
- Öncü, E., Güven Ö. (2011). *Ana-babaların çocuklarının beden eğitimi dersi katılımına yönelik tutumları. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 28-37.
- Öncü, E., Gürbüz, B., Küçük Kılıç, S., Keskin, N. (2015, June). *Psychometric properties of the Turkish version of the physical education predisposition scale*. Paper presented at ERPA International Health and Sports Science Education Congress, Athens, Greece.
- Özer, D., Aktop, A. (2003). İlköğretim öğrencileri için hazırlanmış bir beden eğitimi dersi tutum ölçeğinin adaptasyonu. *Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 67-82.
- Özmutlu, İ., Sivrikaya, A. H., Gürkan, A. C., Dalkılıç, M. (2013). An investigation into secondary school students' attitudes towards physical education and sports lessons (The example of Kars province). *International Journal of Academic Research*, 5(3), 52-57.
- Özyalvaç, N. T. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumları ile akademik başarı motivasyonlarının incelenmesi (Konya Anadolu Lisesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Konya.
- Pajares, F. M. (1992). Teachers' beliefs and educational research: Cleaning up a messy construct. *Review of Educational Research*, 42, 307-332.
- Ramsey, V. (2012). *Urban middle school African American girls' attitudes toward physical education and out-of-school physical activity levels*. Unpublished doctoral dissertation, Columbia University, New York.
- Rowe, D. A., Raedeke, T. D., Wiersma, L. D., Mahar, M. T. (2007). Investigating the youth physical activity promotion model: Internal structure and external validity evidence for a potential measurement model. *Pediatric Exercise Science*, 19, 420-435.
- Seçgel, N. (2005). *Müzik öğretmenlerinin liderlik stilleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim* (22. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Siedentop, D. (2001). *Introduction to physical education, fitness, and sport* (4th Ed.). Mountain View, CA: Mayfield Publishing Company.

- Subramaniam, P. R., Silverman, S. (2007). Middle school students' attitudes toward physical education. *Teaching and Teacher Education*, 23(5), 602-611.
- Subraminam, P. R., Silverman, S. (2000). Validation of scores from an instrument assessing student attitude toward physical education. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 4(1), 29-43.
- Sullivan, S. C. (2003). *Perceptions of seventh-and eighth-grade girls toward coeducational physical education classes in five middle schools in East Tennessee*. Unpublished doctoral dissertation, East Tennessee State University, East Tennessee.
- Sürücü, A. (2009). Eğitim psikolojisine giriş. N. Aral ve T. Duman (Ed.), *Eğitim Psikolojisi içinde* (s. 17-30). İstanbul: Kriter Yayınları.
- Şengül, Y. (2016). *Sınıf düzeylerine göre ortaokul ve lise öğrencilerinin beden eğitimi yatkınlıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Trabzon.
- Taşgın, Ö., Tekin, M. (2009). Çeşitli değişkenlere göre ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutum ve görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 457-466.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Terzi, A. R. (2002). Sınıf yönetimi açısından etkili öğretmen davranışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 155, 162-169.
- Welk, G. J. (1999). The youth physical activity promotion model: A conceptual bridge between theory and practice. *Quest*, 51, 5-23.
- Yaylacı, F. (2012). İlköğretim okullarında "Nasıl bir beden eğitimi dersi istiyorum?". *Milli Eğitim*, 195, 194-210.